

Maa- ja metsätalousministeriö

Viite

Maa- ja metsätalousministeriön lausuntopyyntö s-postilla 24.9.2021

Asia

Ulkoministeriön lausunto Tenon kalastussäännön voimassaolon jatkamisesta noottienvaihdolla

Maa- ja metsätalousministeriö on sähköpostiviestissään 24.9.2021 pyytänyt ulkoministeriön lausuntoa kalastuksesta Tenojoen vesistössä tehdyn sopimuksen (Sops 41 ja 42/2017) 5 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun kalastussäännön voimassaoloajan pidentämisestä noottienvaihdolla Norjan kanssa tehtävästä sopimuksesta.

Ulkoministeriö esittää lausuntonaan seuraavaa:

Tenon kalastussäännön voimassaolon jatkaminen

Kalastuksesta Tenojoen vesistössä tehdyn sopimuksen liitteenä ja olennaisena osana sopimusta oleva kalastussääntö on määräaikainen ja sillä on pyritty elvyttämään lohikantoja. Sopimuksen 5 artiklan 2 kohdan mukaan kalastussääntö on voimassa viisi vuotta sopimuksen voimaantulosta ja siitä eteenpäin aina seitsemän vuotta kerrallaan, paitsi jos toinen osapuolista aiemmin esittää sen muuttamista vähintään kaksi vuotta ennen kalastussäännön voimassaolon päättymistä. Norja esitti kalastussopimuksen 5 artiklan 2 kohdan mukaisen neuvottelupyynnön 8.11.2019 kalastussäännön uudistamisesta, jota Suomi ilmoitti kannattavansa 18.11.2019. Neuvotteluissa Suomea edustaa valtioneuvoston nimittämä neuvotteluvaltuuskunta. Neuvottelut on aloitettu vuoden 2020 keväällä. Sopimuksen 5 artiklan 2 kohdan mukaisesti kalastussäännön voimassaolo päättyy 1.5.2022, koska Norja on esittänyt sen muuttamista.

Suomen ja Norjan välisissä kalastussäännön uudistamista koskeissa neuvotteluissa molemmat osapuolet ovat yksimielisesti todenneet, että aikaisemmissa kalastussääntöneuvotteluissa saavutetut ratkaisut eivät vastaa viimeisintä tietoa lohikantojen tilasta, minkä takia kalastussääntöön on harkittava huomattavasti suurempia muutoksia, mitä neuvotteluissa on tähän mennessä valmisteltu. Kalastussäännön ennakoitua suuremman muutostarpeen on katsottu edellyttävän myös neuvotteluaikataulun pidentämistä. Uuden kalastussäännön valmistelua varten on katsottu tarvittavan lisätietoa erityisesti siitä, miten Tenon lohikantojen tila kehittyy vuonna 2021, ja miten lohenkalastuksen kieltäminen vaikuttaa lohikantojen tilaan. Suomen ja Norjan välillä käytävät neuvottelut kalastussäännön uudistamisesta ovat kesken

eikä niitä ole mahdollista käydä loppuun niin, että uusi kalastussääntö voisi astua voimaan vuoden 2022 toukokuun alkuun mennessä. Ehdotuksena on, että kalastussäännön voimassaoloaika pidennettäisiin kahdella vuodella, jotta neuvottelut saataisiin käytyä loppuun ja uusi kalastussääntö saataisiin voimaan vuoden 2024 kalastuskauden alkuun mennessä.

Kalastussäännön voimassaolon pidentämisestä noottienvaihdolla tehtävällä sopimuksella poikettaisiin kalastuksesta Tenojoen vesistössä Suomen ja Norjan välillä tehdystä sopimuksesta niin, että sopimuksen 5 artiklaa ei muutettaisi, vaan sopimuksessa todettaisiin 5 artiklasta poikkeava kalastussäännön voimassaoloaika.

Avoimena neuvottelukysymyksenä on edelleen se, tulisiko nykyisen kalastussäännön voimassaoloa jatkaa kahdella vai kolmella vuodella. Ottaen huomioon eduskunnan perustuslakivaliokunnan lausunnon kalastuksesta Tenojoen vesistössä Norjan kanssa tehdyn sopimuksen hyväksymisestä sekä laeiksi sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja soveltamisesta sekä kalastuslain muuttamisesta (PeVL 5/2017 vp), jossa perustuslakivaliokunta katsoi, että oikeus kalastaa Tenojoella olisi pitänyt turvata ehdotettua laajemmin saamelaisille asuinpaikasta riippumatta ja kohdistaa kalastusrajoitukset voimakkaammin sellaiseen kalastukseen, joka ei nauti perustuslain 17 §:n 3 momentin ja YK:n kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen (SopS 7 ja 8/1976) 27 artiklan mukaista suojaa, ulkoministeriö pitää tärkeänä, että neuvottelut kalastussäännön uudistamiseksi saadaan loppuun mahdollisimman nopeasti. Täten ulkoministeriö katsoo, että kalastussäännön voimassaoloa tulisi jatkaa enintään kahdella vuodella.

Ulkoministeriö kiinnittää tässä yhteydessä huomioita myös siihen, että YK:n taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen (SopS 6/1976) täytäntöönpanoa valvova taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien komitea on keväällä 2021 Suomelle antamissaan loppupäätelmissään (E/C.12/FIN/CO/7) esittänyt huolensa siitä, että lainsäädännön muutokset, infrastruktuurihankkeet ja tunkeutuminen saamelaisten maille ovat heikentäneet saamelaisten oikeuksia ylläpitää elämäntapaansa ja perinteisiä elinkeinojaan, kuten poronhoitoa ja kalastusta. Komitea kehottaa painokkaasti Suomea toimimaan saamelaisten oikeuksien loukkausten osalta, jotta saamelaiset voivat säilyttää kulttuurinsa, elämäntapaansa ja perinteiset elinkeinonsa.

Lisäksi taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien komitea on loppupäätelmissään esittänyt huolensa siitä, ettei ole oikeudellista velvoitetta käydä neuvotteluja saamelaisten vapaan, tietoon perustuvan ennakkosuostumuksen saamiseksi asioista, jotka vaikuttavat heidän maihinsa ja luonnonvaroihinsa. Komitea kehottaakin vahvistamaan saamelaisten oikeudellista tunnustamista alkuperäiskansana sekä oikeudellisia ja menettelyllisiä takeita saamelaisten vapaan, tietoon perustuvan ennakkosuostumuksen saamiseksi kansainvälisten normien mukaisesti. Vastaavasti YK:n kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen (SopS 7 ja 8/1976) täytäntöönpanoa valvova ihmisoikeuskomitea on viimeisimmissään keväällä 2021 Suomelle antamissaan loppupäätelmissään (CCPR/C/FIN/CO/7) ilmaissut huolensa heikoista kriteereistä, joita käytetään arvioitaessa toimenpiteiden, mukaan lukien kehityshankkeiden, vaikutusta saamelaisten kulttuuriin ja perinteisiin elinkeinoihin ja suositellut, että Suomi tarkastelisi voimassa olevaa lainsäädäntöään, politiikkaa ja käytäntöjä, joilla säännellään toimintaa, jolla voi olla vaikutusta saamelaisten oi-

keuksiin ja etuihin, jotta voidaan käytännössä varmistaa saamelaiden taroituksenmukainen kuuleminen heidän vapaan, tietoon perustuvan ennakkosuostumuksen saamiseksi.

Kun neuvotteluissa saavutetaan yksimielisyys voimassaoloajan pidentämistä koskevasta sopimustekstistä, tasavallan presidentti päättää perustuslain 93 §:n nojalla valtioneuvoston yleisistunnon ratkaisuehdotuksesta noot tienvaihtovaltuuksien myöntämisestä nimetyille henkilöille.

Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus

Eduskunta hyväksyy sellaiset valtiosopimukset, jotka sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä. Määräys kuuluu lainsäädännön alaan muun muassa silloin, jos määräys koskee jonkin perustuslaissa turvatun perusoikeuden käyttämistä tai rajoittamista, jos määräys muutoin koskee yksilön oikeuksien tai velvollisuuksien perusteita, tai jos määräyksen tarkoittamasta asiasta on voimassa lain säännöksiä.

Hallituksen esityksessä eduskunnalle kalastuksesta Tenojoen vesistössä Norjan kanssa tehdyn sopimuksen hyväksymisestä sekä laeiksi sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja soveltamisesta sekä kalastuslain muuttamisesta (HE 239/2016 vp) on katsottu kalastussääntöä koskeva 5 artikla kuuluvaksi lainsäädännön alaan siten, että siinä on mainittu nimenomaisesti voimassaoloaika. Hallituksen esityksen lainsäädännön alaa koskevassa arvioissa on huomioitu, että sopimuksen 5 artiklan määräys vaikuttaa sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten soveltamisalaan ja kuuluvan siksi lainsäädännön alaan. Lisäksi perustuslakivaliokunta on hallituksen esitystä koskevassa lausunnossaan katsonut, että hallituksen esityksestä ilmenevin tavoin sopimuksen määräykset ja kalastussääntö kuuluvat pääosin lainsäädännön alaan, mistä syystä sopimus vaatii eduskunnan hyväksymisen (PeVL 5/2017 vp, s. 3). Koska kalastussäännön voimassaoloajan on katsottu kuuluvan lainsäädännön alaan, vaatii sopimus voimassaoloajan pidentämisestä tästä syystä eduskunnan hyväksymisen. Tästä syystä on perusteltua noot tienvaihdossa myös sopia sopimuksen voimaantulon edellyttävän osapuolten ilmoitusta sopimuksen voimaantulolle valtiosäännön mukaan asetettujen vaatimusten täyttymisestä.

Koska sopimukselle tarvitaan eduskunnan suostumus, pitää ulkoministeriö tärkeänä, että hallituksen esitys eduskunnalle sopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi saatetaan eduskunnan käsiteltäväksi viipymättä noot tienvaihdon jälkeen huomioiden sen, että nykyinen kalastussääntö on voimassa ainoastaan toukokuuhun 2022 saakka.

Sopimuksen hyväksyminen ja voimaansaattaminen

Tasavallan presidentti päättää valtioneuvoston ratkaisuehdotuksesta sopimuksen lopullisesta hyväksymisestä eduskunnan vastauksen johdosta sekä sopimuksen voimaansaattamislain vahvistamisesta.

Kun kansallinen prosessi on saatu päätökseen, ilmoitetaan sopimusmääräysten mukaisesti diplomaattiteitse sopimuksen voimaantulolle valtiosäännön mukaan asetettujen vaatimusten täyttymisestä. Sopimus tulee voimaan sinä päivänä, jona jälkimmäinen ilmoitus on vastaanotettu. Kun molemmat osapuolet ovat ilmoittaneet valtiosisäisten hyväksymismenettelyjensä loppuun saattamisesta, valtioneuvoston yleisistunto päättää voimaansaattamisasetuksen antamisesta, jossa säädetään lain voimaantulosta. Koska so-

pimus tulee voimaan heti, kun jälkimmäinen ilmoitus on vastaanotettu, joudutaan valtioneuvoston asetus antamaan hieman myöhässä. Sopimus julkaistaan säädöskokoelman sopimussarjassa.

Oikeuspäällikkö

Kaija Suvanto

Lainsäädäntöneuvos

Katja Fokin

Liitteet

-